

maandag
27 mei
2019

Werkconferentie klimaatadaptatie nieuwbouw naar een klimaatbestendige nieuwbouw | De Zilveren Vosch, Utrecht

Verslag van de deelsessie 'Anders samenwerken'

Verslaggever: Marlou Boerbooms (namens Nadia Verdeyen en Tom Kretschmann)

Proces

Tijdens de Nationale Klimaatdialoog Nieuwbouw op 27 mei 2019 hebben wij twee tafels Anders samenwerken gedraaid. Eén tafel onder voorzitterschap van Nadia Verdijen van de Hogeschool Utrecht, samen met Marlou Boerbooms. Eén tafel onder voorzitterschap van Tom Kretschmann van Avans Hogeschool, samen met Jos Thomaes.

De afzonderlijke groepen van elk ongeveer 10 deelnemers hebben de opdrachten uitgevoerd. In de beide groepen was er een relatieve oververtegenwoordiging van ambtenaren (gemeente, provincie en Rijk) en adviseurs. Er waren twee medewerkers van waterschappen, een vertegenwoordiger van een financiële instelling, een natuurorganisatie, twee mensen van kennisinstellingen, de Woonbond, een corporatiebestuurder en een ontwikkelaar. Uitvoerders en gebruikers ontbraken, maar verder was de deelnemersgroep een mooie doorsnee van partners die betrokken zijn bij nieuwbouw. In beide sessies zijn dezelfde vier vragen behandeld waarbij de deelnemers met post-its, nabespreking en toelichting hun visie gaven op de vragen. Het was een interactief gebeuren waarbij de deelnemers enthousiast aan de slag gingen en uit de flap 'Wat ga je morgen doen?' blijkt een hoge mate van betrokkenheid.

De bevindingen zijn:

1. Komen tot een gedeelde ambitie
De waarden die worden genoemd zijn: meer kwaliteit van leven, leefbaarheid verbeteren, veiligheid verbeteren, gezondheidsrisico verkleinen, klaar zijn voor de toekomst, integrale duurzaamheid, groen is het nieuwe goud, biodiversiteit behouden of herstellen, meer geluk, meer samendoen, uitproberen wat wel of niet werkt.
2. Samenwerkingspartners
Als samenwerkingspartners worden de reguliere partners in nieuwbouw genoemd: gemeenten, provincie, rijk, grondeigenaren, ontwikkelaar, corporatie, adviseurs, ontwerpers, financiële instelling (bank), bouwer, installateur, infrastructuur bedrijven, bewoner, waterschap, enzovoorts. Nieuwe partners zoals verzekeraars, zorginstellingen, corporaties (niet als ontwikkelaar, maar als partner in wonen richting leefbaarheid en het beheer en afdeling onderhoud), gemeente (afdeling beheer, groen, infra), kennisinstellingen, jeugd en scholen. Maar ook: burgerinitiatieven, zoals energiecoöperaties, huurdersorganisaties, Woonbond, Vereniging Eigen Huis, natuur- en milieu instellingen, bedrijven, nieuwe coalities die nieuwe diensten aanbieden (zoals smart mobility), intermediairs, adviseurs, Delta commissie, eigenaren (Totale Cost of Ownership). Kortom, wie niet: regelaars, uitvoerders, gebruikers! Vorm een coalitie van the willing! Kom tot integrale gebiedsontwikkeling.

Dilemma's

- Multi level governance is nodig: Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen moeten dezelfde richting geven.
- Er zijn nog geen eenduidige normen, dat zou helpen.
- Duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden ontbreekt.
- Er zijn veel belanghebbenden, maar niet iedereen zit aan ontwikkel-tafel.
- Er is een spit incentive, de kosten en baten komen niet bij dezelfde partijen.
- Verzekeraars en zorgpartijen betrekken?
- Natuurinclusieve financieringen zijn er nog niet, die moeten we ontwikkelen.
- Groen wordt in het beheer nu beschouwd als kostenpost, dat moeten we omdraaien: groen als goud. Hoe krijg je dat voor elkaar?

3. Koppelkansen

Op procesniveau gaat het om anders sturen, coöperatief ontwikkelen en beheren, samenwerken aan een gedeelde gebiedsvisie (watersensitive urban), design thinking inzetten, right to challenge, co-creatie, opdrachten delen, minder oordelen, beter naar elkaar luisteren, nieuwe disciplines aan tafel vragen, zoals beheerders en gebruikers, ander leiderschap inzetten: meer lef hebben, meer loslaten, werken vanuit gedeelde belangen en waarden, zoet en zuur delen (geven en nemen), maar ook duidelijke kaders schetsen.

Dilemma's:

- Geen opstapeling van regelgeving of juist de lat veel hoger leggen.
- Enerzijds helpt regelgeving als die ruimte biedt aan lokale verschillen en voldoende ruimte geeft voor vernieuwende oplossingen.
- Nu wordt vergroening als kostenpost gezien.
- Je hebt last van een split incentive, wijken worden meer waard naarmate ze groener en aangenamer zijn, maar de kost gaat uit voor de baat.
- Loslaten en uitproberen versus risicobeheersing.

Als het om inhoud gaat, zien de deelnemers koppelkansen in: infrastructurele kansen benutten (parkeren in het groen door waterdoorlatende ondergrond), kansen op vergroten biodiversiteit verzilveren (ontwikkelen tot groene stadslongen), koppelen aan energietransitie (in de nieuwbouw is al aardgasvrij), circulaire opgaven, combinatie met elektrische en deelmobiliteit, gezondheid, leefbaarheid, participatie van burgers.

Dilemma's

- Kost het geld, dan is financiering en budgettering ongewis.
- Geeft de overheid prioriteit, urgentie en geld?
- Is er visie en beleid vanuit de gemeente?
- Het is een stapeling van thema's, wie zorgt voor regie en inzet van budgetten?
- Niet alleen de beleidsmakers die inhoudelijk bezig zijn, maar ook de beheerders en gebruikers betrekken die bepalen of er ruimte komt voor dit soort aanpakken.
- Er moet al zoveel. De urgentie wordt als onvoldoende hoog ingeschat waardoor klimaatadaptatie onderaan het lijstje dreigt te raken.
- Nog weinig ervaring met TCO van deze aanpak.
- Kennis en informatie lacune van goede voorbeelden tot ervaring met het koppelen van kansen ontbreekt.
- Goede monitoring moet nog worden opgezet.

4. Actieplan

Wat gaan deelnemers zelf doen?

- Mooi verhaal maken over wat er in 010 gaande is.
- Binnen mijn gemeente contact verstevigen op verschillende afdelingen die hieraan bijdragen.
- Demonstratieprojecten starten, gewoon samen beginnen.
- Alle kaarten die we hebben als provincie Zuid-Holland over elkaar leggen, zodat we meer informatie benutten van de klimaatatlas, warmteatlas, enzovoorts.
- Kijken naar mijn eigen organisatie: practice what you preach (samenwerken).
- Nieuwe partners betrekken.
- Meer doen met de kennis van de waterschappen.
- Ook regelgeving binnen waterschap voor klimaatadaptatie maken.
- Geen plannen meer goedkeuren zonder aanpak vergroten biodiversiteit.

Actieprogramma naar aanleiding van Werkconferentie klimaatadaptatie nieuwbouw

Normering

- Hoe kom je als Rijk, provincie en gemeente meer op een lijn?
- Is er normering of kaderstelling mogelijk die lokaal ruimte biedt?
- Kan het waterschap meer regels stellen, zij werken al regionaal?
- Kan gemeente plannen zonder aanpak biodiversiteit/klimaatadaptatie weigeren?
- Zijn er gebieden waar je vanuit het klimaatadaptief oogpunt niet mag bouwen omdat het risico te hoog is?

Ontwikkelen van producten, zoals:

- Nieuwe vormen van procesaanpak ontwikkelen, zoals uitvraag via watersensitive urban design thinking, right to challenge, co-creatie ontwikkelen en uitdragen.

- Andere vormen van uitvraag, waardoor integrale gebiedsaanpak inclusief de opgave van biodiversiteit, klimaatadaptatie, e-mobility, circulariteit vanzelfsprekend wordt. Energietransitie is al verankerd voor regelgeving.
- Wat is de norm of minimumvereiste waaraan een gebiedsontwikkeling moet voldoen als het gaat om klimaatadaptatie?
- Natuurinclusieve financieringen.
- Checklist klimaatadaptatie met de verschillende onderwerpen maken: gezondheid, participatie, duurzame mobiliteit, energietransitie, circulariteit.
- Producten ontwikkelen die richten op **willen en kunnen** van partners, dat blijkt volgens Reint Jan Renes de beste aanpak om te ontzorgen (het is niet zo ingewikkeld tenslotte!)

Ervaring opdoen in de praktijk en dat monitoren

- Demonstratieprojecten honoreren en goede monitoringsprogramma's.
- EU-subsidies binnenhalen op dit thema en inzetten.
- Extra aandacht voor betrekken nieuwe groepen bij proces, zoals gebruikers en beheerders.

Kennis en mooie voorbeelden delen

- Ook politiek draagvlak creëren voor integrale aanpak, vanuit gezondheid, leefbaarheid en waarde van biodiversiteit. Als je vanuit deelbelangen werkt, komt er nooit een verandering.
- Alles wat al is ontwikkeld meer delen en inzetten.
- Bestaande infrastructuur nog zichtbaarder maken: waar kunnen organisaties terecht voor kennis en ondersteuning?
- Bestaande infrastructuur van kennispartners inclusief maken, zodat zij klimaatadaptatie meenemen in hun werk en aanbod aan leden.
- Cursus natuurinclusief bouwen aanbieden aan ontwerpers, ontwikkelaars en bouwers.
- Uitdragen wat de koppelkansen zijn en daarvan voorbeelden stimuleren en ontsluiten: Wonen in het groen, gezonder wonen, circulair, infrastructuur benutten, duurzame mobiliteit met lage parkeernorm, parkeren in groen of op eigen terrein, dienstverlening rondom e-mobiliteit, participatie van burgers met voorbeelden van gezamenlijke tuinen, vijvers en wat daarmee te doen.